BUITEN

18e JAARGANG No. 1. ZATERDAG 5 JANUARI 1924.

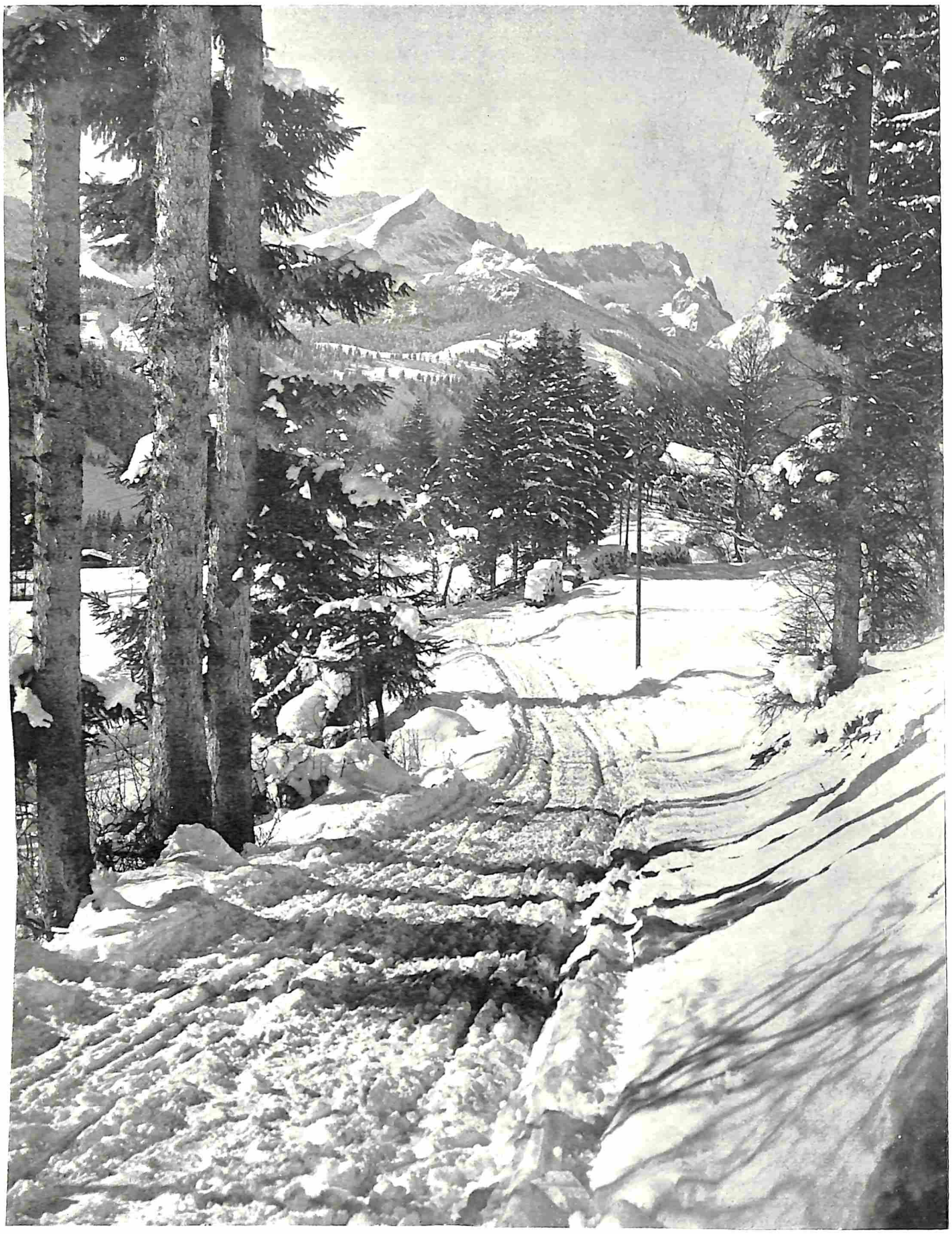

WINTER IN HET BERGLAND. BOSCHWEG BIJ PARTENKIRCHEN.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad aan het Buitenleven gewijd

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

WINTER IN HET BERGLAND, ILLUSTRATIE . . . . BLZ. 1
IN DE DUISTERE RIMBA. UIT HET HOOGDUITSCH DOOR WILHELM VOLZ . . . . . „ 2
DE BOROBOEDOER, DOOR THEO RUETER, GEÏLL. BLZ. 4—7
OUDE DRENTSCHE GEBRUIKEN, DOOR H. HOVING . BLZ. 6
DE BEVALLIGE PIJPBLOEM, DOOR A. J. VAN LAREN GEÏLLUSTREERD . . . . . „ 8
HAVELTE EN ZIJN OMGEVING, DOOR N., GEÏLL. BLZ. 9—11
DE GEHEIMZINNIGE DOOD VAN MR. SERLES, DOOR W. B. M. FERGUSON . . . . . BLZ. 11
CONFERENTIE OP HET IJS, ILLUSTRATIE. . . . . „ 12

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers **Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam,** *met de toevoeging: „Voor de Redactie" of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten". Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.*

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvrage of een bestelling aan een adverteerder doet.

Tevens gelieve ***men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.***

Uitgave van SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL
K. Groesbeek & Paul Nijhoff -AMSTERDAM-

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

IN DE DUISTERE RIMBA.

SUMATRA'S OERWOUD EN OERMENSCHEN.

Uit het Hoogduitsch

DOOR WILHELM VOLZ.

EEN WOORD VOORAF.

IN het onmetelijke oerwoud is de menschheid, is het eerste menschelijke leven ontstaan. Men kan het niet met een botanischen zoölogischen naam weergeven; het maagdelijke oerwoud, de Rimba 1) van den Maleier maakt, ook op den cultuurmensch, een des te grootscher indruk, naarmate men zijne macht dieper ondervonden heeft. Ons verhaal voert u dwars door het oerwoud van het zuiden van Sumatra; het wil geen avonturen schilderen, het wil het oerwoud dichter bij ons brengen, wat het is en wat het voor den mensch is; voor ons en voor den Maleier, die het als Indiër beter begrijpt, en voor den armen Koeboe, die nu nog als oermensch onder den druk er van leeft. Het wil echter niet alles schilderen, slechts het menschelijke, slechts indrukken eener rijke ondervinding in de Rimba, in haar projectie op het lot der menschen. ☒ Namen zijn holle klanken; daarom heb ik alleen, waar het hoog noodig was, enkele geografische namen gegeven. En tijd? Wat heeft het oerwoud met tijdrekening te maken? Alles is altijd zoo geweest en zal altijd zoo blijven. Deze aardrijkskunde kan niet geleerd, zij moet beleefd worden. Het is geen reisbeschrijving, maar het teere voelen en begrijpen van het oerwoud als de plaats waar het menschenras zich heeft ontwikkeld.

Wilhelmsruh, in den herfst van het jaar 1920. WILHELM VOLZ.

1) Rimba is het Maleische woord voor bosch, synoniem met hoctan. De West-Sumatraansche uitspraak is rimbo; vandaar de verbastering rimba, welk woord noch Maleisch, noch Javaansch is. *Vert.*

MET DE BOOT HET OERWOUD IN.

☒ Er had 's nachts een hooge zee gestaan en de kleine stoomboot had flink geschommeld; het eentonig geklots der golven tegen de kiel van het schip, en het warrelende water, opspringend tegen de patrijspoorten, was een zachte, slaperige melodie geweest. Nu is het kalmer geworden. Over de balustrade geleund kijk ik in de zee; de blauw-groene diepte verdwijnt langzamerhand; als groenachtig marmer, soms in melkwit overgaand, komen de lange golven aanrollen en daar achter, heel in 't verschiet, de eentonige groene boschrand, die zich, zoover het oog reikt, in het oneindige uitstrekt, daar ligt Sumatra, het doel van mijn reis. De lucht is helder en de eerste zonnestralen breken rooskleurig door den nevel heen. ☒ Djinal brengt mij mijn thee, en heerlijk verkwikkend doet de warme drank het laatste onaangename gevoel van een benauwden nacht in de hut doorgebracht, verdwijnen. „Zie eens, Djinal, daarginds dat land, dat zal nu maandenlang onze woonplaats zijn." Het kleine, sierlijke kereltje schudt een oogenblik als onderzoekend het hoofd, terwijl hij met zijn donkere oogen in de verte staart. „Rimba, Toewan" (Oerwoud, mijnheer) zegt hij, „als in Borneo", en met een nadenkenden lach, die zijn prachtige ivoorwitte tanden in het bronskleurige gezicht doet schitteren, voegt hij er bij: „apa bóleh búat!" („wat zal je er aan doen!") Hij legde zich er bij neer! ☒ Het uitzicht blijft onveranderd, de zon rijst; gloeiend heet brandt zij op het dek, en gloeiend kaatst het heldere water de stralen terug. De middag is reeds lang verstreken. Daar maakt de boot opeens een wending en vaart recht op een kleine opening in den uitgestrekten zoom van het oerwoud aan, de zee wordt melkachtig, ondoorzichtig groengeel, en langzaam naderen wij de kust. Het is juist eb, en een heel eind de zee in kan men het vuile geelachtige rivierwater volgen; spoedig neemt de breede rivier de Moesi ons op en langzaam stoomt de boot tegen eb in, de rivier op. Zij vaart zoo dicht mogelijk langs de kust. ☒ Wij varen langs donkergroene bosschen, en het hooge water speelt droevig door de bladeren van de mangroven (wortelboomen), die in het water schijnen te groeien. Dikwijls kan men op plaatsen waar het bosch niet zoo dicht is, er doorheen zien, en zoover het oog reikt, glinstert het water tusschen de boomen. Oneindig is de watervlakte; niet slechts waar water is, is de rivier — neen, de rivier is overal waar geen boomen staan. De stroom maakt hier en daar diepe bochten in het woud, en van alle zijden groeit het bosch aan en probeert die bochten te veroveren; laag struikgewas groeit vóór de boomen, en vóór het struikgewas groeien weer de met een bladerkroon versierde loten van jonge planten. Zoo rijst het woud uit het water op. Het is een aardig gezicht, te zien hoe die kiemstengels ver voorbij den boschrand op het water schommelen. Uit die stengels ontstaan weer boomen, het oerwoud heeft den tijd. Langzaam dringt het de zee terug. En al verheft de zee zich ook bij een hevigen storm hemelhoog — het oerwoud is sterk, het geeft niet terug wat het eens veroverd heeft. ☒ Het is eb, het water valt, en trekt zich slijmerig uit het woud terug. Hooger en hooger stijgt langzamerhand de boschoever met zijn merkwaardig wortelstelsel uit het water op; de oevers schijnen hard te zijn — zij schijnen het te zijn; het is echter niet anders dan week slijk en slib wat men daar ziet tusschen die duizendarmige vertakte steltwortels. Hij, die vol vertrouwen uit zijn kano aan wal springt, zinkt tot aan zijn heupen in de weeke massa weg, en slechts met veel moeite kunnen zijn metgezellen hem er uit trekken. Daarom staan die zware boomen ook niet op gewone wortels, neen, duizendmaal vertakt, als een reusachtige kandelaber is het wortelwerk; als monsterachtige slangen strekken die wortels zich, door elkander kronkelend, ver uit over den slijkbodem, en kunnen daardoor zulke zware boomen torsen. Bij het groote oerwoud raken de kronen elkander reeds, terwijl daaronder nog het water murmelt. Dag in, dag uit, draagt de stroom voortdurend slijk weg uit het binnenland van het groote eiland Sumatra, en voert het mee naar de zee; in voortdurend spel van eb en vloed neemt de zee het op en geeft het met vloed weer terug en spreidt het door middel van het overstroomende water, ver over den bodem van het groene woud uit, en de wortels en worteltjes houden het terug, zoodat het op den slikbodem blijft liggen. Heeft met eb de zee zich weer teruggetrokken, dan is de slikbodem telkens iets grooter geworden. Zoo strijdt het oerwoud der mangroven met de zee, en het is sterk en neemt met taaie volharding van de argelooze zee

voortdurend terrein af. En de vruchten helpen de wortels bij dezen eeuwigdurenden strijd. Als lange speren groeien zij aan den boom; zij hebben een harde punt, en tegen den tijd dat zij rijp worden, krijgen zij een bladerkroontje. Vallen zij bij een windstoot af, dan boren zij zich met de harde spits in het weeke slijk, en na enkele uren heeft de vrucht wortel geschoten en is een klein groen boompje geworden. De takken helpen daarbij de wortels en de vruchten, doordat zij zich ver over het water strekken, zoodat de vrucht ook heel ver in het water valt. Zoo onttrekt het mangrovewoud voet voor voet aan de zee haar gebied; de wortels vertakken zich en de boom zendt luchtwortels uit, die zich vertakken, en door de vele steltwortels wordt de slik, die het water meevoert, tegengehouden, het zet zich als slijk op den bodem vast, en zoo breiden het land en het oerwoud zich steeds meer in het water zeewaarts uit. ☒ Urenlang voer de stoomboot door het mangrovenoerwoud stroomopwaarts, en in stille glorie gewaagden de gelijkvormige, donkergroene boomen, van de tientallen kilometers, die zij in een veelduizendjarigen strijd aan de zee onttrokken hadden. Bij Palembang zijn het zeker wel een honderd kilometers. Eens golfde hier de Oceaan — nu is, zoo ver het oog reikt, alles land, mangroven en oerwoud. Ja het oerwoud is sterk. ☒ Uitgestrekte moerassen, begroeid met lage moeraspalmen en met hoog riet, schuiven er zich nu langzamerhand tusschen. Duizende en duizende moerasvogels verlevendigen die breede vlakten, reigers en maraboes; pelikanen en nog velerlei andere vogels als meeuwen, eenden en nog duizenderlei kleinere soorten vliegen, zoover als men maar zien kan, daar overheen. Met een oorverdoovend geschreeuw heffen zich soms, bij het naderen van de boot, witte wolken omhoog, om een oogenblik later weer neer te dalen. In stoïcijnsche rust, slechts even zichtbaar, ziet men nu en dan een krokodil onder het water drijven. Maar het oerwoud zelf is dood, daar ziet men geen vogel; geen dier is te bekennen, zelfs geen meerkat ziet men er, de paria van de tropische bosschen. Hoe kan dat ook? Het oerwoud der mangroven is in voortdurenden strijd, voedsel verschaft het niet..... ☒ Het werd avond, de nacht brak aan, het landschap bleef nog steeds hetzelfde.

☒ Den volgenden morgen ankerden wij aan de brug bij Palembang, waar de mangroven plaats gemaakt hebben voor meer belangrijke planten; daar waar de mensch aan de kust zijn huis kan bouwen en aan den bodem voedsel onttrekken kan — daar ligt Palembang. Vaste grond en moeras en water vermengen zich hier met elkaar, maar vaste grond is er. De huizen staan op palen, en de menschen leven half op het water, de Maleiers zijn ook echte waterrotten, een visschersvolk. Zoo speelt deze plaats, reeds van de oudste tijden af, een gewichtige rol. ☒ Van hier uit is in de middeleeuwen door de Javanen een machtig rijk van Indische beschaving, Indische overheersching, gegrondvest geworden, en de Indische geest heeft van hieruit zijn intrede gedaan in het vergelegen oerwoud van het binnenland en de arme oerwoudmaleiers tot menschen gemaakt. Die Indische luister is bezweken voor den aandrang van den Islam, en de Indische vorsten hebben plaats gemaakt voor Mahomedaansche sultans. Opmerkelijk was de macht van deze overheerschers, fraaie grafsteden getuigen hiervan. De geestelijke invloed van den Islam bleef echter klein, hij kon de oude, mooie Hindoesche gedachten en beschouwingen der inboorlingen niet verdringen, veel minder door Arabische denkwijzen vervangen; de godsdienst van de gloeiende woestijn past niet voor den donkeren Rimba. De oude moskee met die hooge minaret is niet leelijk, maar toch past zij niet in deze omgeving. ☒ Sedert eenige menschenleeftijden behooren land en stad aan Nederland; de groote citadel, bezet met haar kanonnen, haar bolwerk en haar kanteelen, ziet er wel heel imposant uit, maar is eigenlijk toch meer schilderachtig dan wel gevaarlijk. Onder Europeeschen invloed is er een bloeiende handel ontstaan, en de onvermoeide ijver van den inlandschen handelaar drukt zijn stempel op het Maleische Venetië; inlanders, Chineezen en Arabieren zorgen voor het handelsverkeer, en het Europeesche element speelt er slechts een weinig beteekenende rol. Zoo was het kleine hotel, waar ik mijn intrek nam, ook maar zeer middelmatig, en langzamerhand kon ik mij reeds de westersche luxe afwennen. ☒ Mijn eerste werk was, voor de uitrusting der expeditie te zorgen; er moest aan alles gedacht worden en Djinal betoonde zich daarbij weer buitengewoon geschikt. Waarschijnlijk zou ik 3 of 4 maanden in het binnenland blijven, ver van alle beschaving, en zonder mogelijkheid, mijn uitrusting aan te vullen; iedere vergeetachtigheid moet men duur bekoopen. Daartegenover staat, dat in het oerwoud alles en nog wat door inboorlingen gedragen moet worden, en een Maleier draagt niet meer dan ongeveer 18 kilo. Zuinig zijn is dus de boodschap. Slechts het allernoodigste meenemen! ☒ Als grondstof voor het voedsel moest natuurlijk dat dienen, wat het land opleverde, in de eerste plaats rijst en kippen, maar hoeveel genotmiddelen gebruikt de beschaafde mensch niet nog in den loop van een kwartjaar, zooals koffie, thee, suiker, sigaren enz. Voor blikjes bleef er weinig plaats over, maar verschillende pikante artikelen, zooals sardines, tomaten, erwtensoep en dergelijke lekkernijen, die eens een verandering brengen in het eentonige dagelijksche eten der inboorlingen, mochten toch niet ontbreken. Voor verschillende dranken is er natuurlijk geen plaats, slechts een paar halve flesschen champagne neem ik uit oude ervaring mee: eenmaal komt men, bij al de misères, die het boschleven meebrengt, in een stemming, dat men tot zichzelf zegt: „wat ben je toch een gruwelijke ezel geweest, dat je al de gemakken, al het goede bij je eigen t'huis in den steek hebt gelaten, om je daar in het oerwoud, met al zijn ontberingen, te gaan begraven" — en dan is een fleschje champagne het beste en snelste geneesmiddel. Probatum est! En dan komt nog de wetenschappelijke uitrusting voor het doel van de aanstaande reis, voor de inzamelingen — het duurt een heele tijd, voordat alles bij elkaar en goed en doelmatig ingepakt is. ☒ Er moest ook nog een inlandsche jager gezocht worden voor de zoölogische aanwinsten, maar vooral ook een die den zoölogischen buit prepareeren en conserveeren kon, iemand, die lust en liefhebberij had in het vak en zoo mogelijk reeds wat ervaring, en die ook geschikt was in den dagelijkschen omgang; ook bij het zoeken naar zoo iemand was Djinal onbetaalbaar. Na lang zoeken bracht hij mij een inboorling uit de binnenlanden die wel wat Javaansch bloed in de aderen had en jarenlang bij Europeanen in dienst was geweest. Dullah was een slanke jonge man van ongeveer twintig jaar, met een lichte huidkleur, en met sympathieke, ietwat droomerige trekken. Een beminnelijke zachtheid gaf hem iets aristocratisch. Zooals ik later merkte, lieten zijn technische vaardigheid en ook zijn ijver veel te wenschen over, maar toch ben ik veel van hem gaan houden. Evenals Djinal voelde hij zich geheel aan mij verbonden. Moest men hun karakters ontleden, dan was Djinal de vroolijke, nuchtere, praktische mensch, terwijl Dullah daarentegen meer gevoelsmensch was; hij had iets nadenkends, iets in zich zelven gekeerds — er was nog iets bij hem waar te nemen van de oude Indische beschaving, die eenmaal hier in het Oosten een nieuwen bloeitijd gevonden had, en ontelbaar waren de sagen en verhalen, die hij 's avonds, als wij rustig bij elkaar zaten, te vertellen had. Daardoor heb ik veel aan hem gehad en nooit spijt gevoeld, dat ik hem heb meegenomen. ☒ Vol ijver werkten wij aan onze uitrusting; er moest een boot gezocht en ingericht worden voor onzen tiendaagschen tocht op de rivier, die mij naar de plaats van mijn bestemming brengen moest. Zij was ongeveer 12 M. lang en ruim 2 M. breed; vóórin was er plaats voor de acht roeiers, achterin voor den stuurman en voor Djinal en Dullah; en in het midden werd er uit palmenstroo een afdak ter beschutting tegen de zon, voor mij gemaakt, waaronder mijn veldbed stond. Een kist, met aarde gevuld, diende als fornuis. Zoo zouden wij het wel kunnen uithouden. ☒ Voor Djinal viel er een schaduw op dezen tijd; hij kreeg bericht uit Borneo, dat zijn moeder gestorven was; heel bedroefd kwam hij bij mij. Nu had hij nog alleen maar zijn vader over en die was ook al oud; hij voelde zich nu maar saténgah senáng (d.i. half behagelijk). Het is wel waar, dat er niets aan te doen was, want het was Allah die alles beschikte; apa bóleh búat! (wat zal je er aan doen.) Maar desalniettemin gevoelde hij zich saténgah senáng. ☒ Dat „senáng-zijn" speelt bij den inlander een groote rol; hij wenscht niets liever dan dat niets de gelijkmatige behagelijkheid van het leven storen zal; geen gemoedsaandoening, geen geestelijke strijd, geen haken naar iets bijzonders. Wij zouden dat veelal aan stompzinnigheid toeschrijven, voor ons krijgt het leven eerst waarde, door de intensiteit van het voelen, door wat wij innerlijk moeten doormaken.

(*Wordt vervolgd*.)

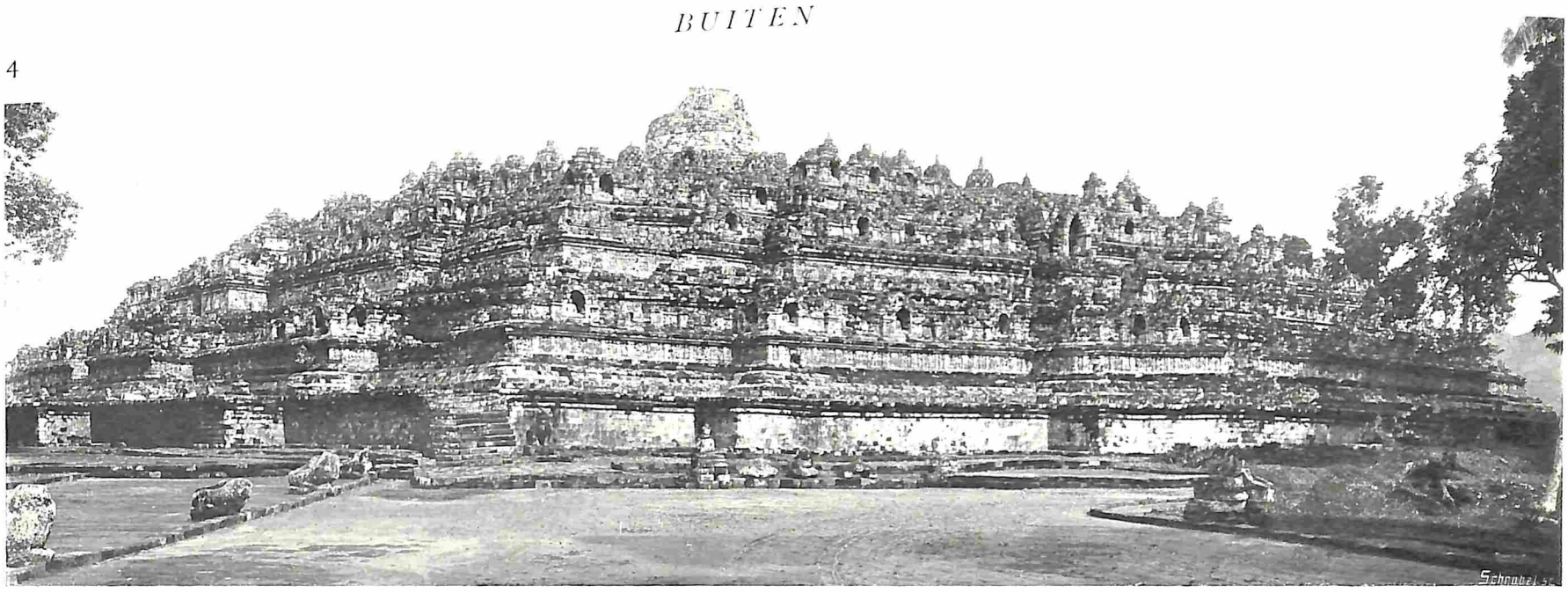

DE BOROBOEDOER, GEZIEN VAN HET HOTEL.

DE BOROBOEDOER.

I

GEHEEL op zich zelf staand, ver boven de inlandsche hut en de door Hollanders gebouwde huizen, rijzen, in geestelijken zin althans, hier en daar op Java eenige eeuwenoude tempel-ruïnen der oude Hindo's op. Zóó sporadisch zijn die enkele fragmenten en zoo geheel verschillend van alles wat verder in dit groote land ons oog en hart treft, dat we geneigd zijn te meenen dat ze er niet thuis behooren — dat ze genomen schijnen uit een ander land, van een ander volk, uit een andere beschaving en dat we ze dàar weer terug zouden wenschen, dat we verband wilden zien tusschen volk en cultuur, wisten we niet dat deze oude volken zijn uitgestorven en haar cultuur verdwenen. ☒ Een geheel eenige plaats onder deze fragmenten neemt de monumentale Boroboedoer in, een gedenkteeken gebouwd ter eere van Boeddha, een bouwwerk van zoodanige conceptie en indrukwekkende detailleering, tot in het kleinste harer onderdeelen, dat het zijn wederga op de wereld niet vindt. Ten onrechte wordt dit monument vaak een tempel genoemd; het is geen tempel in de beteekenis van een gebouw, van een ruimte-omsluiting, doch een verzameling open terrassen, waarvan het volgende telkens kleiner wordt en hooger ligt dan het vorige. Het geheel is op en om een berg gebouwd, vandaar dat zijn hoofdvorm natuurlijk is, al werd deze door den menschelijken geest gewijzigd. Oorspronkelijk begon het bouwwerk op een grooten, forsch geprofileerden sokkel of voetstuk. Toen men een eind gevorderd was begon deze vrij hooge sokkel naar buiten over te hellen door 't gewicht van 't daarop komende en was men verplicht er tegen aan een breed terras met een laag plint te bouwen, tot steun van 't reeds bestaande werk. ☒ Deze beide laatst aangebrachte terrassen verbergen eenige reliefs in den te voren gebouwden sokkel, welke met de restauratie werden ontdekt. In deze onvoltooide reliefs nu staan eenige inscripties in sanskrit, voor de beeldhouwers aanwijzingen voor hun arbeid, uit welke letterteekens men ongeveer het tijdstip der stichting kon opmaken, hetwelk op 850 n. Chr. geschat wordt. ☒ Het bovendeel van dezen oorspronkelijken sokkel is nog zichtbaar en vormt den voet van de borstwering der eerste galerij. Achtereenvolgens zijn er zoo vier galerijen die op den plattegrond zijn aangegeven tusschen de donkergetinte borstweringen. Op deze borstweringen staan op afstanden van 3.30 M. de bekende Boeddha-beelden, in vijf verschillende houdingen in nissen, welke aan de buitenzijde open zijn. ☒ Naar beloop van de berghelling is de opvolgende borstwering telkens hooger gelegen, waardoor gelegenheid ontstond voor het aanbrengen der bas-reliefs, welke de verschillende levens-episoden en incarnaties van Boeddha weergeven, aan weerszijden der gangen aangebracht. Een beschrijving hiervan te geven is ondoenlijk, daar deze duizenden tafreelen betreft en 'n aparte studie vereischt; we willen ons hier beperken tot de architectonische beteekenis van dit ontzaglijke monument. ☒ De tweede borstwering, dus de binnenzijde der eerste galerij, is hooger dan de volgende drie, waardoor hier plaats was de reliefs in twee vakken boven elkander aan te brengen, horizontaal gescheiden door een breeden band, met zeer mooi ornament versierd. Vertikaal zijn alle voorstellingen door pilasters en arabesken van elkaar gescheiden, zuiver verdeeld over de lengte en verband houdend met boven gelegen vakken, nissen of bekroningen. ☒ Op deze vier galerijen volgt eerst een plateau waarop een rond gebouwde muur zich verheft en welk plateau den overgang vormt van *vierkant* op *rond*, en vervolgens nog drie ronde terrassen. Hierop staan respectievelijk 32, 24 en 16 à-jour bewerkte dagobs, dit zijn klok- of koepelvormige nissen, rondom gesloten, onder elke dagob waarvan een gelijk beeld staat als in de nissen op de borstweringen. Deze dagobs hebben eerst een vierkanten deksteen en daarop een achtkante pinakel. Eindelijk verheft zich in het midden van het bovenste terras een zeer groote, doch geheel dichte dagob van vrijwel gelijken vorm als de straks genoemde, doch op een rijk geprofileerd plint, en vormt de bekroning van het geheele monument. Jammer is 't dus, dat deze dagob niet geheel intact is, de oorspronkelijk zeer groote, en rijker bewerkte pinakel ontbreekt grootendeels. Hoewel men bij de restauratie (1907—1911) proeven genomen heeft deze bekroning te voltooien, heeft men dit toch achterwege gelaten, waardoor de indruk van ruime, dien het geheel nu op den beschouwer maakt, nog versterkt wordt. ☒ Zooals de plattegrond duidelijk maakt, is het monument in hoofdzaak een *vierkant*, waarvan elke zijde ruim 100 M. is. Deze zijden

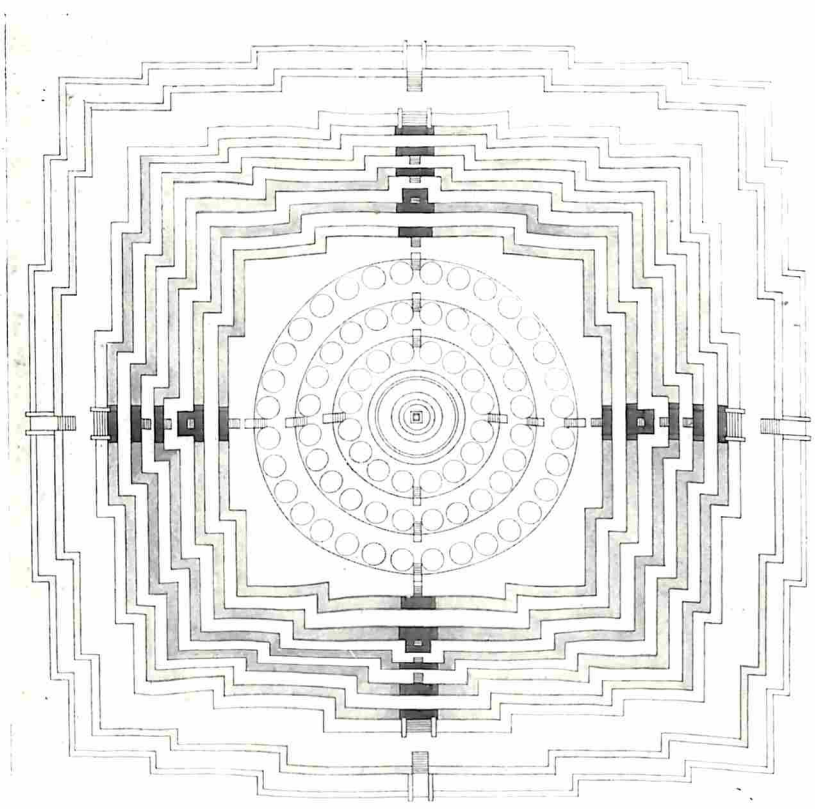

PLATTEGROND VAN DEN BOROBOEDOER.

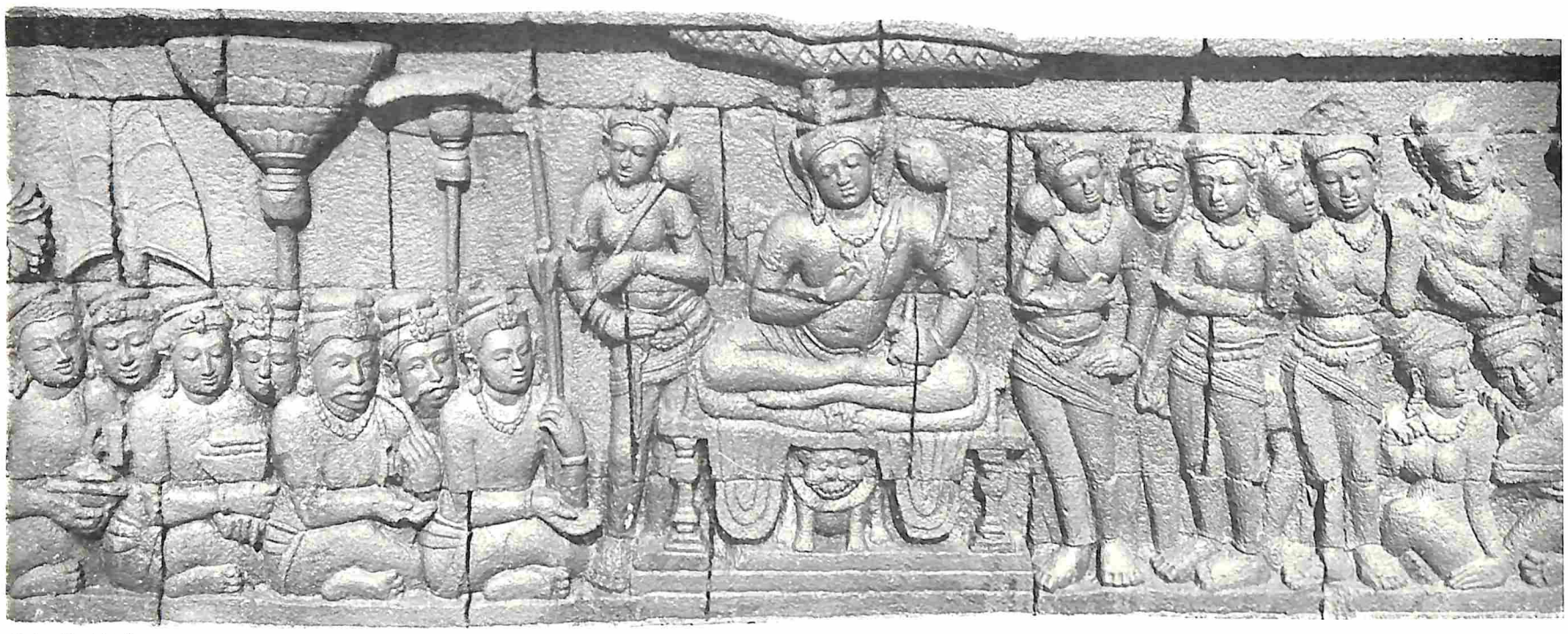

Foto G. Britt.

EEN DER VELE RELIEFS OP DE BORSTWERING DER GALERIJEN.

vormen echter geen onafgebroken geheel, maar zijn, zeer gelukkig, in vijf deelen verdeeld door twee voorsprongen links en rechts, ieder van twee M., waardoor, als men de uitwendige hoeken telt, een regelmatige twintig-hoek ontstaat. ℵ Volgens Dr. Leemans, die van de Boroboedoer een uitvoerige studie maakte, is deze vorm gekozen ter benadering van de, in grondvorm ronde gedaante van den berg, waarop gebouwd werd, ten einde niet zoo veel grond te behoeven weg te graven of op te werpen, als wanneer het bouwwerk een zuiver vierkant tot plan gehad zou hebben. ℵ Deze uitlegging lijkt mij wat gezocht, vooral omdat bij alle andere Boeddhistische tempels of terras-bouwen deze onderbreking van het kwadraat met twee of vier voorsprongen steeds voorkomt. ℵ Ontegenzeggelijk is dit een zeer gelukkige vondst geweest: het monument dankt er een groot deel van zijn schoonheid aan. Men bedenke slechts wat het geweest zoude zijn als elke zijde één lange, rechte, ononderbroken lijn geweest ware, zonder de krachtige schaduwen dezer voorsprongen, zonder de prachtige rustpunten voor het oog, in de galerijen, waar men nu bij iederen voorsprong geboeid wordt door de omloopende muren met de reliefs, waarboven de bijzonder gelukkige plaatsing der Boeddha's in nissen al zeer mooi tot haar recht komt en dit geheel ook veel beter valt waar te nemen en te genieten dan bij de lange wanden, waarlangs men heen loopt en het geheel niet zoo goed kan overzien. En eindelijk, niet het minst, gaven deze voorsprongen, op de derde galerij gelegenheid, daar de zich boven de trap bevindende poort tot een dubbele te maken, daar deze hier samen valt met den middelsten voorsprong, waardoor deze poort tot een bijzonder monument geworden is. ℵ Aan iedere zijde van het bouwwerk bevinden zich in 't midden de trappen naar de hoogere galerijen en terrassen. Boven deze trappen bevindt of bevond zich in de borstwering een zeer mooi geconstrueerde en versierde poort, welke de noodzakelijke doorbreking in den muur sluit, waardoor deze als een eenheid behouden bleef. Deze poorten zijn niet alleen zeer rijk versierd, doch zijn van een bijzondere architectonische waarde door haar zuiveren, logischen opbouw, waardoor de stoere kracht van dit bouwkundig deel behouden bleef en juist door haar fijngevoelde versieringen nog versterkt werd. ℵ De sluiting van deze poorten is verkregen door telkens een blok steen over het vorige te laten oversteken, waardoor deze elkaar naderen en ten laatste door een grooter blok gesloten worden. Bogen of gewelven met radiale, naar het middelpunt gerichte voegen zijn in de indische bouwkunst nooit toegepast. Alle overdekkingen, ook die der tempels, werden steeds zoo gemaakt, waardoor de daken veelal 'n groote hoogte verkregen, die de instortingen verklaarbaar maken. Ontegenzeggelijk is deze constructie voor een bouwkundig temperament van groote bekoring, door de logische gedachte, de zuivere constructie en het primaire beginsel dat er uit spreekt en dat, ondanks de weelderige versieringen, toch behouden bleef. Hoewel de bij de poorten vierkant gelaten onderkanten der overkragende steenen op velen onzer, 'n primi-

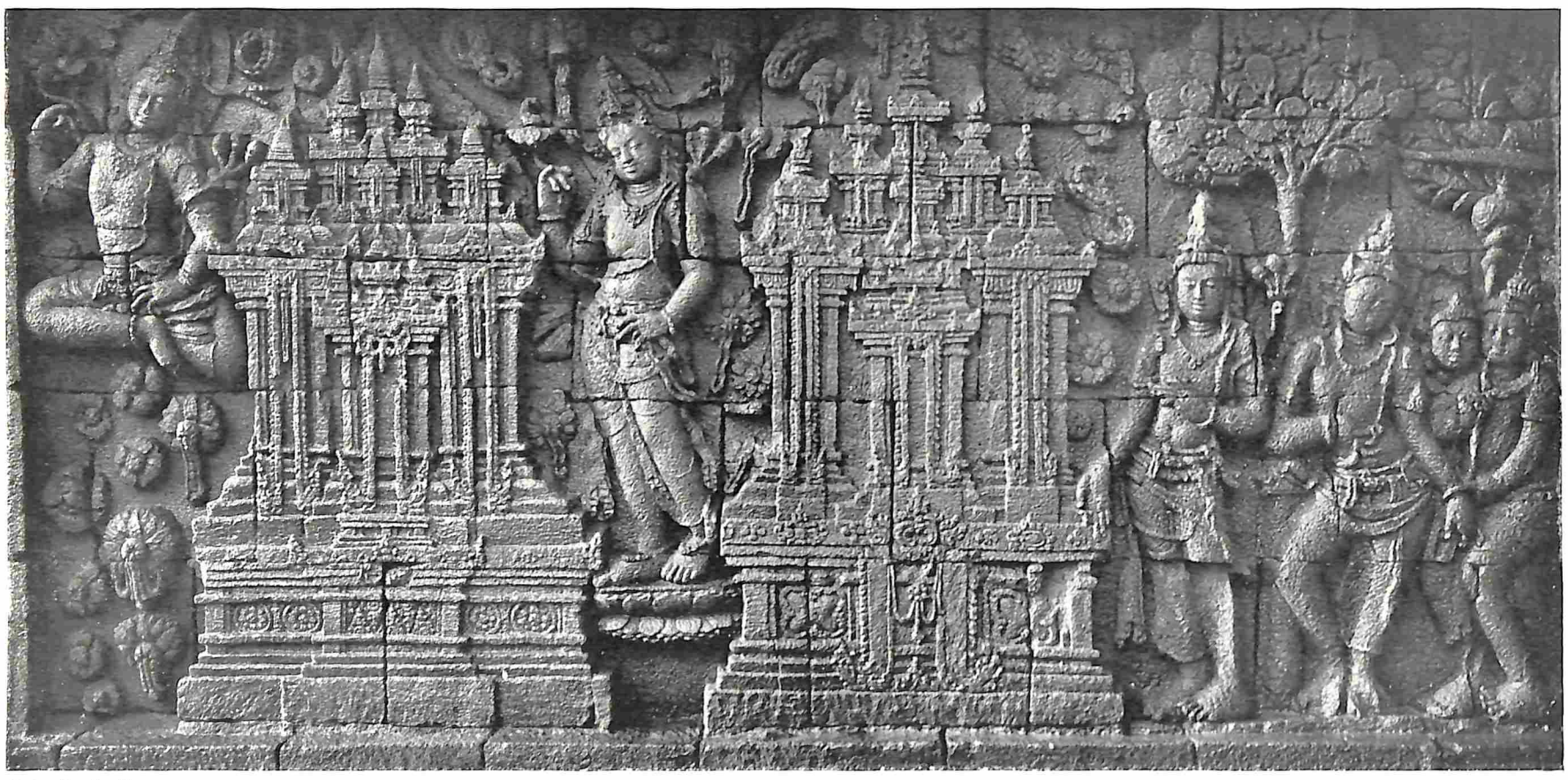

Foto G. Britt.

EEN DER VELE RELIEFS OP DE BORSTWERING DER GALERIJEN.

tieve, mogelijk onbeholpen indruk zullen maken, toch vinden wij juist hierin een groote schoonheid, omdat het zuivere beginsel aanvaard en niet weggewerkt of vertroebeld werd. ☒ Als we deze bewerking bij de poorten vergelijken bij de nissen op de borstweringen, waar de onderkanten zijn weggehakt tot boogvormige over-huivingen, wordt onze bedoeling duidelijk. Zeer zeker is hier veel van de stoere kracht der constructie te niet gedaan. De reden hiervan zal wel zijn, dat de bouwmeesters gevoeld zullen hebben, dat boven hun beelden, die 'n zeer groote rol hebben te vervullen in het monument, de hoekige overkragingen als bij de poorten, storend zouden werken, waartoe zij tot dezen hollen gewelfvorm gekomen zullen zijn. ☒ De poort van de derde naar de vierde galerij, welke zooals gezegd, samen valt met den middelsten voorsprong in de borstwering, werd hierdoor twee Meter dieper dan de overige, wat door de bouwmeesters geniaal is opgelost, door deze poort dubbel te maken, één voor en één achter, met een open ruimte boven de trap, wat een zeer eigenaardig geheel vormt. Van de twintig bestaan hebbende poorten zijn er helaas! nog slechts een paar nagenoeg ongeschonden over!

☒ Van de geschiedenis omtrent de stichting der Boroboedoer is weinig bekend. Men mag aannemen dat een bouwwerk van 'n dergelijke beteekenis, met zulke afmetingen en dat zoo'n weergaloozen indruk wekt, door den grootschen opzet en de weelderige uitvoering in beelden, reliefs, ornamenten en profileeringen, niet zoo maar toevallig werd opgericht. Vermoed wordt, dat dit grootsche monument gebouwd werd als stoepa, grafheuvel, boven een deel der asch van Boeddha of op de plek waar een zeer voorname gebeurtenis in zijn leven plaats vond. ☒ Hoewel nu de beteekenis van deze stoepa in het geheele monument tot uitdrukking moest worden gebracht, blijft het voor den architectonisch-onderlegden beschouwer niet verborgen dat de bouwmeesters hierin slechts ten deele geslaagd zijn. Want het valt niet te ontkennen, dat het monument een tweeledig karakter draagt: n.l. het onderste gedeelte uit de galerijen met de vele reliefs en beelden bestaande, en het bovenste deel, de ronde terrassen met de à-jour gewerkte dagobs, waarboven de eene zeer groote dagob midden op. Deze twee gedeelten zijn zoozeer van elkander verschillend, zijn zoo met elkaar in strijd, dat het verwondering wekt, hoe zulke geniale kunstenaars als deze bouwmeesters, dit contrast zelve niet gevoelden — en wisten te vermijden, als tenminste deze twee verschillende gedeelten niet door verschillende bouwmeesters zijn geschapen, wat zeer goed mogelijk is, daar de bouw ongeveer 150 jaren geduurd heeft. ☒ Want hoewel de dagob, de eigenaardige klokvorm met lange pinakel aan het geheele monument in tallooze variaties voorkomt — evenals bij de meeste andere Boeddhistische bouwwerken — en niet alleen als bekroning der nissen met de beelden, boven de poorten en op vele andere plaatsen, doch ook op verscheidene voorstellingen op de reliefs zich vertoont, — één zagen wij er, waarop aan weerszijden een geheel op den grond in knielende houding liggende figuur voorkwam, als bewijs van de heilige beteekenis welke de Boeddhist aan deze stoepa toekent — toch valt het niet te ontkennen dat de wijze waarop op de bovenste terrassen deze dagobs voorkomen, afbreuk doet aan de harmonieuse wijze waarop zij aan het onderste, vierkante gedeelte bewerkt zijn. Zelfs de schaal, de maatverhouding dezer bovenste dagobs in verhouding tot die welke op de galerijen voorkomen, is uitermate storend en weer met deze 72 dagobs in strijd lijkt ons de grootste, hoogstgeplaatste dagob. Terwijl de kleine, overal voorkomende dagob-vormen op nissen en poorten ongeveer 50 cM. in middellijn zijn, hebben de 72 dagobs op de ronde terrassen 3.90 M. middellijn en 4 M. hoogte, en is de groote dagob 7.20 M. hoog zonder pinakel en 15.50 M. middellijn! Om van deze maten een denkbeeld te krijgen, geven we tevens de maat der Boeddhabeelden, die ongeveer levensgroot zijn, zittend hoog 1.10 M. en 60 c.M. breed aan de schouders gemeten. ☒ Wij begrijpen wel, dat het monument om deze dagobs gesticht schijnt: de groote dagob is *de* stoepa, het heiligdom, waar de asch, of 'n deel daarvan, werd bewaard. Doch de eenheid, de innige harmonie, welke in 'n kunstwerk eerste vereischte is, ook in de proporties onderling, is verbroken door dit tweeslachtig karakter en de buiten verhouding zijnde afmetingen der dagob, (niet uit Boeddhistisch, doch uit algemeen kunst-oogpunt beschouwd). Reeds de vorm waarin deze 72 dagobs geplaatst werden, de cirkel, lijkt ons niet gelukkig: de overgang van vierkant op rond, waardoor 'n driehoekig veld op den hoek open blijft, is qua compositie niet mooi. Is deze overgang bij torens b.v., waar de vertikale lijn overwegend is, voor den architect reeds 'n moeilijke opgaaf, waardoor veelal ook iets tweeslachtigs in zijn ontwerp ontstaat, hoeveel te meer moest dit conflikt ontstaan bij de Boroboedoer met haar domineerend horizontalisme, waardoor een zeer groote open driehoek ontstond, wat zich moest wreken op het totaal aanzien van 't monument. Om dezen overgang minder storend, meer aesthetisch te maken, wordt meestal tusschen vierkant en rond de achthoek aangewend, zooals ook bij vele tempels in Indië geschiedde, doch bij de Boroboedoer niet het geval is. Door het verdwijnen uit het gezichtspunt voor den veel lager staanden toeschouwer, maakt deze ronde plaatsing der dagobs die slappe, onduidelijke, on-overzichtelijke indruk die Brummund in 't genoemde werk van Dr. Leemans doet spreken van „een somber, zwaarmoedig en gedrukt gebouw" en Foucher in 't zelfde werk het „een slecht gerezen gebak" doet noemen.

(Wordt vervolgd). THEO RUETER.

EEN DER PRACHTIG VERSIERDE WATERSPUWERS MET DE VEEL VOORKOMENDE MAHARA-KOP.

OUDE DRENTSCHE GEBRUIKEN.

DE NIEUWJAARSDAG.

HET is in de periode der Twaalf dagen, de feesttijd der oude Germanen, het loopt tegen Nieuwjaar. Het komt tot de Drentsche boerin als het gevoelen, de spraak der menschen uit een verdwenen wereld. Zij blijft die eeren. Zoo was het althans voor een halve eeuw in den zuidwest-hoek van de provincie. Het Nieuwjaarskoekenijzer wordt voor den dag gehaald. Het heeft den vorm van een wafelijzer, maar heeft aan de einden platte vierkante of ronde bladen van een vierkanten decimeter oppervlakte, welke dikwijls gefigureerd zijn. Voor een flinke hoeveelheid meel wordt gezorgd. De dag is gekomen. De boerin of een harer dochters zit in de keuken of in een zoogenoemde „stookhut" buiten. Zij zit voorover gebogen en boven een flink zodenvuur, de ellebogen op de knie gestut, het ijzer in de beide handen en bakt met onvermoeide vlijt. Haar wangen gloeien. Telkens hooren we de bladen van het ijzer tegen elkander klappen, dan heeft weer de vuurgloed het meel goudbruin gekleurd, en is de stapel van het platte gebak weer met één vermeerderd. Maar er is heel wat noodig, ettelijke honderdtallen. Gelukkig is het werk spoedig afgeloopen. Het is Oudejaarsavond, en zij wilde niet graag uit de kerk thuis blijven, al is de weg naar het dorp vrij lang. ☒ Het is avond. Het dorp blokt in donker. De ramen van het kerkgebouw teekenen er zich als gloeiende vlakken op af. Overal in den omtrek in de omliggende dorpen en gehuchten klinken schoten, somtijds dof, en de lucht nauwelijks beroerend als de afstand groot is. Roerend als gewoonlijk galmt de kerk het „Uren, dagen, maanden, jaren". ☒ Amen.... de

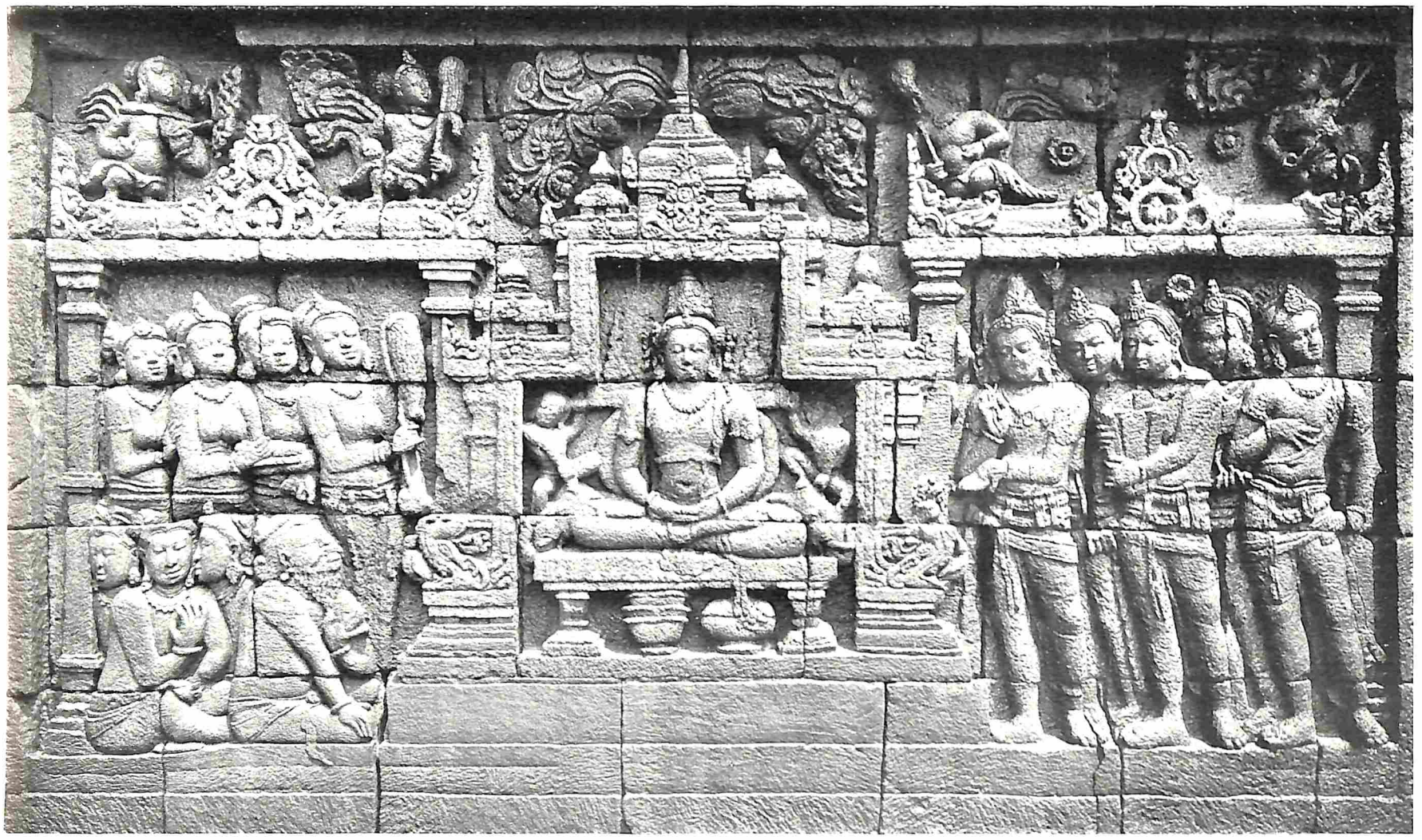

Foto G. Britt.

EEN DER VELE RELIEFS OP DE BORSTWERING DER GALERIJEN.

deur opent zich. De kerk gaat uit, en reeds op het oude kerkhof, de begraafplaats van eeuwen, haalt deze of gene knaap zijn pistool voor den dag, en het schot knalt. Meerderen volgen... Het is Nieuwjaarsschieten, het oude, goede gebruik. Een gedeelte der kerkgangers is op weg naar huis, naar de streek, kerkelijk behoorend tot het dorp. Zij vormen een lange schaar: mannen vrouwen, jongelingen en maagden. Telkens klinken er schoten onderweg. Men komt aan het eerste huis vooraan de streek. Hier woont een huwbare dochter, een dralle deern, die wil men de hulde van een pistoolsalvo niet weigeren. Zij is het waard. Een zes-, acht-, of tiental jongelingen scharen zich op een rij. De pistolen, onderweg herhaaldelijk gelost en geladen, worden in de lucht gericht. Een, twee, drie.... zij worden afgeschoten. Een rollende rij, een rutschvlucht van uitbarstingen spuwt in het donker een vonkenschoof. Nu naar binnen. Daar kent men het oude gebruik. Men groet: „Genaovend volk", groet terug: „Genaovend ook". De brandewijnflesch staat reeds op tafel. Men schenkt in, reikt elkander het glas toe.... er wordt geklonken en gedronken.... men doet elkander „bescheid." ☒ Maar het bezoek duurt niet lang. Er wachten nog meer, en de nacht komt spoedig. — Het wordt morgen, begint licht te worden. Hij komt, de Nieuwjaarsdag, de blijde, de vroolijke. Hij tuurt met zijn nog-slaperige oogen door elke opening der boerderij, door de kleine raampjes der dienstbodenvertrekken, door de hartvormig uitgesneden gaten van de blinden der woonkamer. De boerderij is wakker. Het jonge volk, knapen en meisjes, verschuilt zich in hoeken en gaten, achter deuren, kisten en kasten, en springt onverwachts te voorschijn bij naderende schreden, er prat op gaande de eerste te zijn, en te kunnen roepen: „Veel heil en zegen, ...Zegen in't Nieuwjaar!.... Ha, dat heb ik je afgewonnen!" De gewone morgenbezigheden zijn verricht. Het ontbijt is genuttigd. Het jonge volk heeft zich gekleed in het beste „tuig". Het is immers een feestdag, een feestdag voor bijna de gansche wereld. Het Nieuwjaarschieten begint. De opgaande boerenhoeven liggen naast elkander; wel niet in een rechte rooilijn, maar toch zoo ongeveer, het bouwland aan de eene, de weide- en de hooilanden aan de andere zijde van den bochtig slingerenden weg. Men zal stelselmatig te werk gaan in de vervulling van de plichten van den dag, en begint ongeveer in het midden. Knapen en meisjes, jongelingen en maagden,afzonderlijk of in groepen van vijf tot tien man, soms meer soms minder, gaan van huis tot huis, deur in deur uit, ongevraagd ongeweigerd in de richting van het Oosten, zullen we maar zeggen.☒ Enkele bedelaars, onbekenden, niet tot het dorp behoorend, loopen er doorheen. Overal worden, voor men binnen komt, de pistolen gelost. De boerin weet, wat dat beteekent. Zij zal haar plicht vervullen. Gastvrij staat haar woning open. „Zegen in 't Nieuwejaar!".... „Heil en zegen!" De brandewijn wordt ingeschonken, de ijzerkoeken worden rondgedeeld. Ze zijn niet bij allen van dezelfde kwaliteit. Sommige zijn van roggemeel. Moet ik verzwijgen, dat er bij zijn zoo taai als leer, droog als berkenbast? Men eet staande een hap, een flarde van den koek, en steekt de rest in den zak, van de jas of het buis, die weldra zoodanig gevuld wordt, dat het gebak er bovenuit propt. Men drinkt elkander toe, lacht en praat met vollen mond over verschillende dingen en gooit elkaar boerengeestigheid naar de ooren: „Wil je ook suiker in de brandewijn, Jan?" „Neen geef ze mij maar droog." Maar lang vertoeft men niet, want er zijn nog veel bezoeken af te leggen. Pas is men weg, of anderen treden reeds binnen. Zoo gaat het den geheelen voormiddag en wanneer men de geheele helft van de streek met zijn zegen heeft bedekt, gaat men naar huis om te middagmalen. Na den eten komt de andere helft van het gehucht aan de beurt. 't Is weer hetzelfde loopen in en uit. „Zegen in 't Nieuwjaar!".... „Gelukzalig Nieuwjaar!".... „Dank oe, van 's gelick." Weer wordt er gedronken en aangestooten, weer worden de ijzerkoeken voor den dag gehaald en rondgedeeld. De bedelaars, als vliegen op het aas afgekomen — men weet niet van waar — verdwijnen langzamerhand van de straat. Rondom vallen nog schoten, maar 't getal vermindert. De zon gaat laag, de dag is kort, de avond valt. De Nieuwjaarwinners zijn nu gekomen op het Westelijk uiteinde van de streek, maar aan naar huis gaan wordt niet gedacht. Zij weten van geen scheiden en blijven hangen, waar 't vrij af is, d.w.z. waar de ouden uit zijn. Daar is alleman de meester en schallen de fanfares der vreugd op de meest ongedwongen wijze. Het spreekt van zelf, dat na zoo'n verbluffende, bedwelmende feestviering, na zoo'n roekeloos pistolen-geschal, niet zelden de dokter moet geroepen worden om een afgeschoten duim of vinger te cureeren. Het feest der Twaalf dagen, het Drie Koningenfeest met zijn katknuppelen enz. heeft in den loop der jaren al veel van zijn glans verloren, is op vele plaatsen reeds vergeten. Ook de Nieuwjaarsdag is niet meer, wat hij vroeger was, maar houdt toch nog stand in de rij der oude gebruiken, al is het dan ook op verre na niet met de bacchanale luidruchtigheid van vroeger, en het Nieuwjaarskoekenijzer doet nog treffelijke diensten.

H. Hoving.

DE BEVALLIGE PIJPBLOEM

(*Aristolochia elegans*)

DE lezer heeft hier te doen met, in vele opzichten, een der merkwaardigste planten, behoorende tot een orde, die der *Hysterophyta*, wier families vrijwel afzonderlijk staan, d.i. een weinig duidelijke verwantschap met elkander en andere plantenfamilies vertoonen in de systematische ordening der planten. In Eichler's systeem is deze orde geplaatst als afzonderlijke groep tusschen de onderklasse der *Choripetalen* (planten, wier bloemen een losbladige bloemkroon, of ook geen bloemkroon bezitten) en die der *Sympetalen* (dat zijn planten wier bloemen een vergroeidbladige bloemkroon hebben). Inderdaad kan men zeggen dat het hier een grensgeval betreft, want de Pijpbloemen (*Aristolochia's*), welke tot de familie der *Aristolochiaceae* behooren, kunnen eigenlijk tot geen der beide groepen gerekend worden. Er is toch hier geen sprake van kelk- en kroonblaadjes, slechts van een onregelmatig gevormd, eenbladig bloemdek, dat bloemkroonachtig gekleurd en vaak grillig geteekend is. ☒ Onze eigen flora bezit van het geslacht *Aristolochia* slechts één enkele soort, de Pijpbloem, *Aristolochia Clematitis L.*, welke in onze duinstreken veel wordt aangetroffen. Het is een vaste plant met opgerichte stengels, hartvormige, onbehaarde bladeren en lichtgele bloempjes, welke in bundeltjes in de bladoksels worden ontwikkeld. Het bloemdek is gestrekt en loopt naar boven peperhuisvormig in een puntigen lip uit. Aan den voet is de bloembuis buikig verwijd, en daarin bevinden zich de geslachtorganen, n.l. zes helmknoppen, die aan den korten stijl, vlak onder den stempel, zijn vastgegroeid. ☒ Hoewel dus de bloemen volledig zijn toegerust en mannelijke en vrouwelijke voortplantingsorganen bezitten, kunnen zij toch, zonder hulp van buiten, niet voor de nakomelingschap zorgen, wijl het stuifmeel pas rijp wordt als de stempels uitgebloeid en verwelkt zijn. Zulke bloemen noemt men protogynische bloemen, welke niet door zelfbestuiving bevrucht kunnen worden. Hier is slechts één oplossing mogelijk; hier moeten insecten helpen om de bestuiving in de bloemen tot stand te brengen. Blijft insectenbezoek door de een of andere oorzaak uit, dan heeft geen bestuiving, en dus ook geen bevruchting en vruchtzetting plaats. ☒ Laten wij dat bestuivingsproces onder medewerking van insecten, eens van nabij volgen. De bloempjes van de Pijpbloem, wier stempels rijp zijn geworden, staan opgericht, met de bloemopening naar boven, als het ware de insecten tot een bezoek noodigend. En van die uitnoodiging wordt vaak druk gebruik gemaakt, want ik heb wel bloempjes opengebroken, waarin een heel kluitje kleine zwarte vliegjes opgesloten zat. Inderdaad opgesloten, want die diertjes kunnen wel naar binnen in de bloem, maar niet er weer uit. Dat komt omdat de nauwe bloembuis met tal van naar beneden gerichte haren is bekleed, die wel den diertjes veroorloven naar binnen te gaan, maar ze beletten er weer uit te komen. Ze zijn dus gevangen, zitten achter slot en grendel! En ze moeten net zoo lang in hun vrijwillig gekozen gevangenis verblijven, tot de stempels zijn verwelkt en de meeldraden daaronder gaan bloeien en het rijpe stuifmeel loslaten, waarmede de diertjes zich dan bepoederen. Dan is het doel bereikt en, wonderlijk geval, nu verwelken ook de aanvankelijk den uitgang versperrende haren in de bloembuis, waarmede de weg naar buiten weer vrij is. De bloem heeft dan tevens haar opgerichten stand verloren en is thans naar omlaag gebogen. Er behoeven nu immers toch geen insecten meer gelokt te worden! ☒ De diertjes komen dus weer, maar nu bepoederd met het stuifmeel der bloem, uit de uitgebloeide bloempjes naar buiten en zoeken al spoedig weer een ander opgericht bloempje op, waar ze, als te voren, naar binnen gaan, en daarin weer bloeiende stempels vinden. Met hun bepoederde lichaampjes loopen ze daarover heen, en zetten zoo het stuifmeel uit het pas verlaten bloempje, op de rijpe stempels in hun nieuwe bloemgevangenis af; waarmede de bestuiving is tot stand gekomen. Het stuifmeel kiemt op de stempels, de stuifmeelbuis bereikt de eicel in de zaadknoppen, en vrucht en zaden komen tot ontwikkeling. Ontegenzeggelijk is dit 'n prachtig geval van kruisbestuiving, 't welk nauwkeurig volgens vaste regels verloopt. Want de diertjes gaan zoo voort, van de eene bloem in de andere en kunnen achtereenvolgens tal van bloempjes bestuiven met het stuifmeel uit andere bloempjes, te voren door hen bezocht. ☒ Hetzelfde wat bij onze inlandsche Pijpbloem geschiedt, heeft ook plaats bij de uitheemsche soorten van *Aristolochia*, meerendeels klimplanten, welke tot de warme luchtstreken behooren. De Duitsche Pijp, *Aristolochia Sipho* l'Hérit die uit N. Amerika stamt, maakt daarop een uitzondering, en is een bekende klimplant voor den tuin, wier bloempjes even interessant zijn, maar door hun neutrale kleur zelden opgemerkt worden. ☒ Onder de tropische soorten heeft men er met vrij groote, zooals bij *Aristolochia elegans* Mast, en zeer groote bloemen, als bij *A. gigas* Lindl., de Reusachtige Pijpbloem, die beide uit tropisch Amerika komen. De kruisbestuiving heeft hier op overeenkomstige wijze door vliegen plaats, maar deze zijn heel wat grooter; wat verband houdt met de grootte der bloemen. Die vliegen worden aangetrokken door een walgelijken stank, welke de bloemen uitwasemen, en die men zou kunnen vergelijken met den geur van rottend vleesch. Er heeft in de warme kas van den Hortus een *Aristolochia gigas* gebloeid, waarvan, vooral op warme dagen, de bloemen zóó kwalijk riekend waren, dat mijn hond bij het binnengaan der kas, er dadelijk snuffelend op afkwam. Het insectenbezoek was dan ook zeer levendig; veelal waren het groote, glanzendgroene vliegen, die de bloemen bezochten en zich lieten verschalken; als men zulk een bloem schudde, ontstond een hard gegons van de gevangen dieren in de bloem. ☒ De afbeelding geeft een paar bloemen van de kleinere *Aristolochia elegans*, een bekoorlijke plant, welke uitnemend in een serre of gematigd-warme kas gekweekt kan worden. Evenals *A. gigas* is het een klimplant, maar hare blaadjes en bloemen zijn veel kleiner, ongeveer ter grootte van onze afbeelding. Ze zijn evenwel niet minder mooi! Het bloemdek bestaat uit een gebogen, grootendeels verwijde bloembuis, met verticalen, schelpvormig uitgegroeiden zoom. De teekening op de bloem is even sierlijk als grillig, en zal het hare doen om insecten aan te trekken. De plant bloeit bijkans den geheelen zomer, en hoewel ook hare bloemen geen aangenamen geur

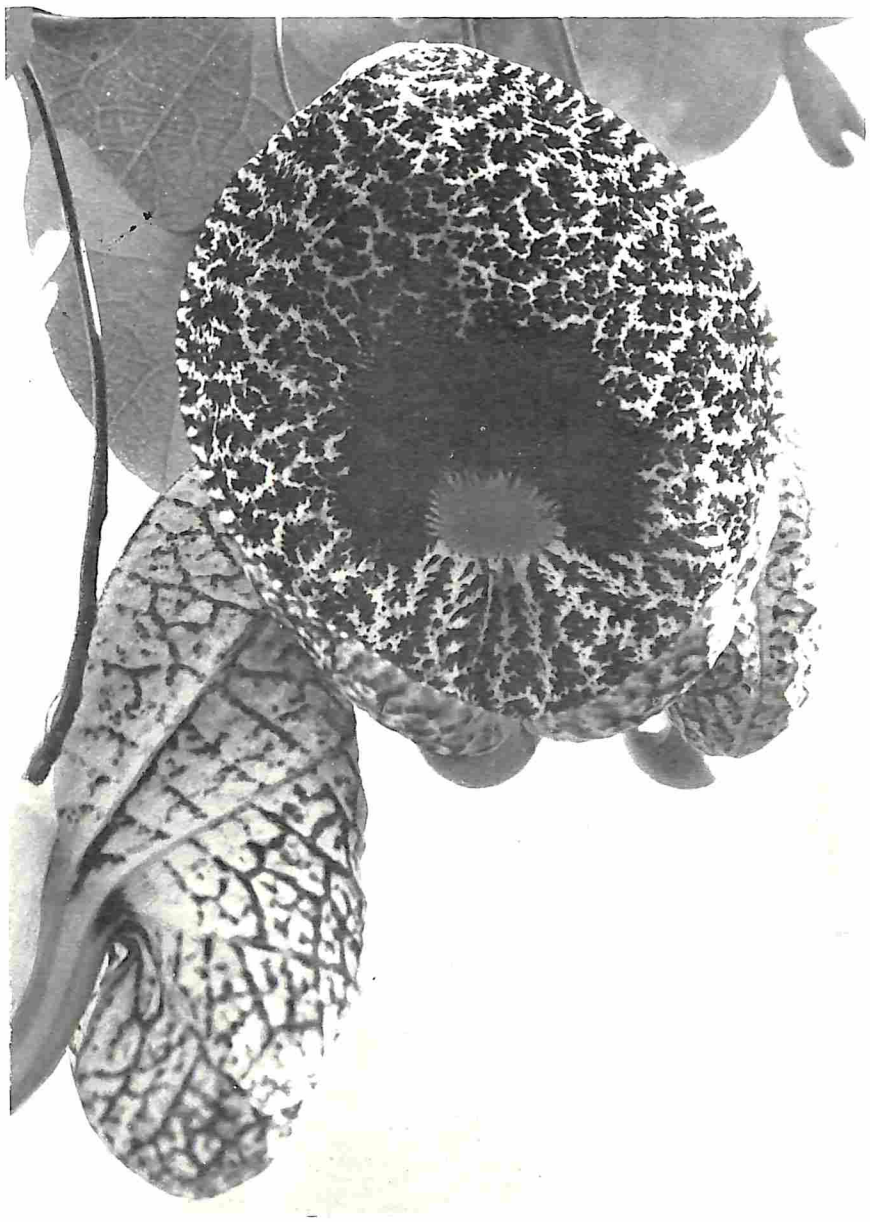

Foto C. Steenbergh.

BLOEMEN VAN DE ARISTOLOCHIA ELEGANS.

bezitten, is die zwak genoeg om niet hinderlijk te zijn. Maar voor de vliegen is die geur voldoende, zooals dezen zomer bleek, toen deze planten in den Hortus tal van vruchten ontwikkelden. ☒ Die vruchten komen spoedig na den bloei tot ontwikkeling en deze zijn bijkans even sierlijk als de bloemen. Ze springen met overlangsche spleten open, en dan is elke vrucht een keurig mandje, dat met fijne draden verbonden is aan den gemeenschappelijken vruchtsteel, waaruit de wind de platte zaden meeneemt en uitstrooit, welke zaden weer zorgen voor de nieuwe generatie. A. J. VAN LAREN.

HAVELTE EN ZIJN OMGEVING.

HAVELTE.

HAVELTE, een der mooiste streken van Drenthe, waar de natuur nog ongerept is, waar de minnaar van natuurschoon zijn hart kan ophalen, en met volle teugen kan indrinken wat zijn naar ongekunstelde schoonheid verlangend gemoed vraagt. ☒ Weinigen in ons vaderland weten dat 't hier zoo mooi is; tot voor korte jaren lag het hier ook geheel geïsoleerd, de stoomtram van Assen naar Meppel was er nog niet, de reiziger die, 't zij per fiets, 't zij per boot, 't zij per wagen langs de Drentsche hoofdvaart, Havelte passeerde, merkte van 't eigenlijke dorp maar weinig; de vrij hooge toren ver van den rijksweg deed hem vermoeden dat er meer was te zien dan dit paar moderne boerderijen aan de vaart. ☒ Hotels, pensions en dergelijke zijn hier nog niet, de nette dorpsherbergen niet te na gesproken. ☒ Havelte, in de 10e eeuw heette het Hesselte, moet een oud dorp zijn, 't oudste deel is zeker Darp, een gehucht dat ligt tegen den Havelterberg, een uur gaans van Steenwijk. Daar wonen ze nog vrij wel als voor 2000 jaren. ☒ Zij wonen zeer hoog, deze natuurmenschen, zij hebben niet meer behoeften dan hunne voorvaderen van voor wellicht 20 eeuwen, die hier zich veilig voelden op die hoogte. Zoo hoog kon het water niet komen, dat 't hun deerde. Men ziet hun primitieve woning, de gevel is gedeeltelijk van steen, 't verdere bestaat uit heidezoden en stroo, geschraagd door wat armelijke dennen. De hut, die hier zichtbaar is, is een der armste, 't is zoowat één vertrek voor mensch en dier, gescheiden door een houten schot, niet naar boven toe reikend. In deze hut woont Harmpje, een bekend type in Havelte en omstreken. Zij is zeer ijverig, steeds in de weer, werken doet ze niet, zij bedelt haar onderhoud, heeft een afschuw van water. De kleeren die ze draagt worden haar gegeven, zij draagt ze tot ze haar van 't lijf vallen. De zeepschaarschte in de oorlogsjaren heeft haar niet gedeerd, haar opgewekt humeur behoudt zij steeds, hoe 't haar ook moge gaan. Trouwens slecht gaat 't haar nooit. ☒ Een weinig noordelijker ligt het mooie Kamperzand.

Foto F. F. P. Bins.

BIJ HAVELTE.

KAMPERZAND

☒ „Kamperzand", welke stadsbewoner zou niet wenschen in de maanden Juli of Augustus, op een morgen om 4 uur te liggen tegen een der heuveltjes van Kamperzand, en de zon zoetjes aan te zien opkomen, de natuur te hooren ontwaken. ☒ Schitterend is het ook daar; heel de gemeente Havelte is trouwens mooi, nergens in ons vaderland kan de natuur schooner zijn, 't is alles zoo echt natuur, zoo ongerept, zoo stil, zoo goddelijk vreedzaam. Op de afb. op bladz. 10 ziet ge de woning van Jan Been, een der goedmoedige bewoners daar. Hij heeft zijn woning juist verplaatst, eerst stond die waar nu nog de duiventil van zijn zoontje en het hondenhok te zien zijn. De jonge Jan is een liefhebber van duiven, hij heeft er verscheidene, en Pluto bewaakt ze trouw; wee den begeerige, die het zou wagen 't zij des daags 't zij des nachts die til van Jan te dicht te naderen. ☒ Ge ziet daar voor u heide, afgewisseld door zandverstuivingen, grillige duinen, heden hier en morgen daar, d.w.z. als 't hard waait. ☒ We liggen tegen zoo'n heuveltje 's morgens om vier uur, heel stil, wie zou geluid willen maken, wie willen schreeuwen en razen, wie een wanklank veroorzaken in die serene kalmte, die over 't landschap ligt gespreid. Stil, daar beweegt wat tusschen de heide, daar rechts van dat bremstruikje met zijn half rijpe peulen, daar zit wat; twee lange ooren steken omhoog, dat is een haasje, nog niet groot, nog niet erg schuw, de honden zijn gemuilband, 't haasje is nog veilig, 't jachtseizoen is nog gesloten, het is nog te klein. Daar knabbelt het aan een sprietje; ja, eet maar haasje, ja, straks in October of November zul je kennis maken met hen, die je schuilplaats kennen, onaangename kennismaking, misschien zal je een strik tegen komen wees dan voorzichtig, misschien zullen je loopers je redden als 't lood je door de ooren stuift. — Nu is 't nog vrede en vredig. ☒ Dat patrijzenmoedertje daarginds met die 15 donzige springertjes om zich heen kent ook nog weinig gevaar; toch wel, in eens gaat ze plat liggen, de jongen stuiven uiteen, wie niet weet dat er wat was ziet nu niets meer; kijk maar eens in de lucht, een valk, voorwaar een groote, zweeft statig door 't luchtruim, gevaarlijk beest, zelfs 't haasje is weggedoken, de lepels plat op den rug. De valk verdwijnt en alles is weer veilig;

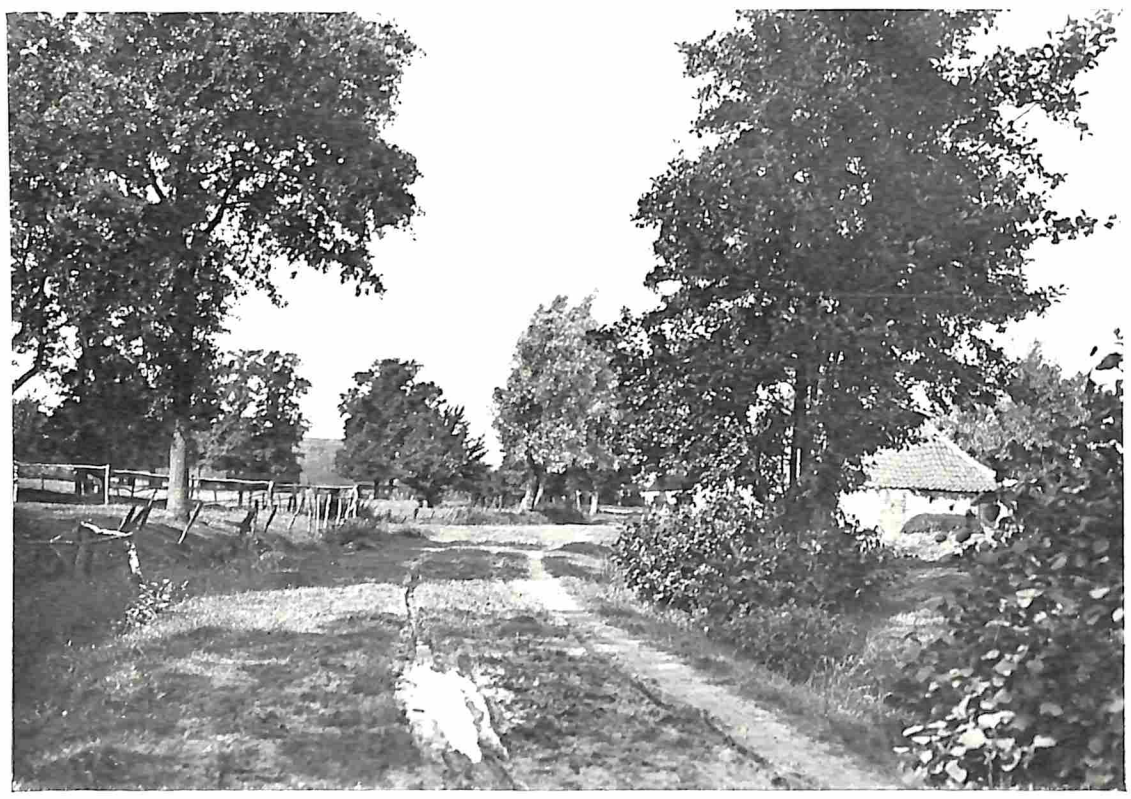

Foto F. F. P. Bins.

DORPSGEZICHT TE HAVELTE.

er komt meer volk, twee konijntjes spelen krijgertje, de bijen gonzen, ze willen zeker eens zien of de heide nog niet bloeit. 't Is nog te vroeg, beestjes, komt in de tweede helft van Augustus weerom, en als dan de boel niet verdroogd is en 't ook niet alle dagen regent, dan is hier de tafel gedekt. De smulpartij kan beginnen..... 't Wordt later, de menschen ontwaken, de mannen gaan naar 't werk, de kinderen wasschen zich bij de pomp, wij gaan naar huis om ons gezin te wekken, opdat de hongerige maag wat te ontbijten krijge. ☒ Kamperzand, ik ben niet de eerste die uw schoonheid ontdekte, jaren geleden kwam er iemand, die getroffen door de schoonheid van 't landschap, gevoelend voor natuur en vrede, warm van hart, de nooden dier arme heidebewoners ziende, besloot daar een soort paradijs aan te leggen. Hij kocht zooveel bunders als hij kon van dat zand, die heide, de bremboschjes, de boomstruiken, enz. Hij gaf dien menschen volop werk, liet vijvers graven voor eenden en ganzen en zwanen, hokken bouwen voor kippen en kalkoenen. 't Was een beste tijd voor die arme menschen. Hij bouwde later een boerderij, liet er dikke melkkoeien komen, legde grasland en bouwland aan, en was mild voor de armen. Hij groef putten voor armen, die watergebrek hadden, en nu drinken ze 't zuiverste bronwater. ☒ Helaas, van slechten grond kan men geen goeden maken, van een distel is geen druif te plukken. Voor vette koeien is 't daar te schraal, ze worden mager, en als ze niet mager worden, dan wordt het de boer, omdat hij daar geen voer genoeg kan maken, dus 't moet koopen. De schoonheidszoeker, de idealist, de man, die van Kamperzand een paradijs wilde maken, is weggegaan en heeft voor weinig geld verkocht wat veel geld kostte. Zijn naam wordt daar echter met lof en eer genoemd, hij heeft daar warm kloppende harten achtergelaten, en als gij zijn naam noemt in die armelijke hutten dan komt er een glans van genoegen op die gezichten. „Als alle kapitalisten zoo waren als deze", zeggen ze, „dan was 't leven voor ons ook zoo kwaad niet." ☒ Kamperzand is weer wild geworden; behalve wat regelmatige dennenbosschen is er niet veel meer van 't nieuwe paradijs te zien, en toch is 't nog een paradijs, 't oude is nog mooier dan 't nieuwe. ☒ We wandelen van Kamperzand oostwaarts, door 't zand eerst, dan door heide, bremstruiken, dennenbosschen, tot we komen aan den straatweg van Havelte naar Wapserveen; tien jaar geleden was de weg nog een mulle zandweg des zomers, en een modderpoel des winters; een 100 meter van dien weg vinden we de Hunnebedden.

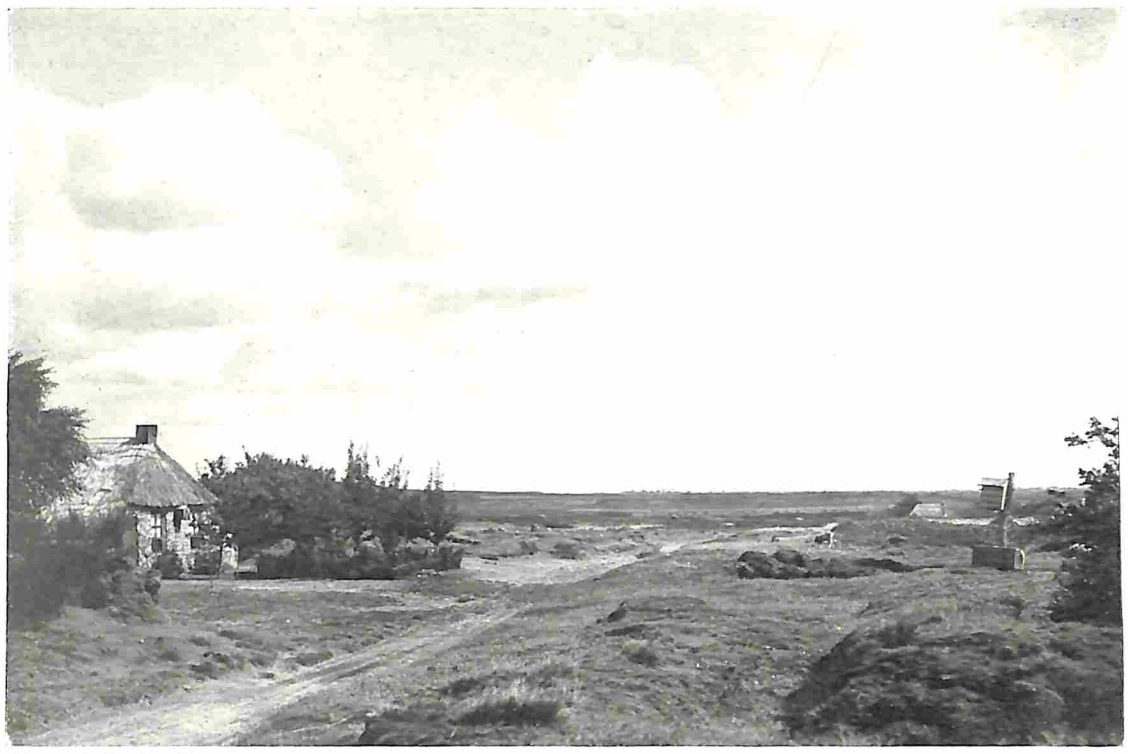

Foto F. F. P. Bins.

HET KAMPERZAND BIJ HAVELTE.

Het hunnebed.

☒ Het Hunnebed, het koningsgraf. Welke volkstam was het, die daar voor wie weet hoeveel 1000 jaar legerde tegen dien Havelter berg aan, met aan de eene zijde den heerweg en aan de andere zijde het onafzienbare heideveld, waar honderden bunders heideveld zich uitstrekten tot voorbij Diever, en Wateren en Zorgvlied en wie weet hoe veel verder nog. Welke volksstam was het die daar legerde, bewakend dien weg, misschien schatting eischend van allen die van Friesland wilden trekken naar Drente en verder. ☒ Zij hadden ook al standen, koningen, voornamen, edelen, en slaven. Hun kerkhof, dat daar nog vrijwel ongerept ligt, nog in onzen tijd, wijst er op. ☒ Schennende handen hebben gegraven in de grafheuvels, die bij honderdtallen daar nog liggen, ze hebben maar gegraven lukraak; soms wat gevonden, een oude steenen beitel, een scherf van een urn, iets dat bij wat fantasie op een pijlpunt kon wijzen, ze hebben sommige sporen der oudheid uitgewischt; doch niet alle, er waren er te veel en de grond was te slecht dan dat een oerbewoner van deze streek er veel naar zou omzien. Later kwamen de wetenschappelijke oudheidkundigen, zij logeerden in het familiehotel te Frederiksoord en gingen systematisch graven en speuren naar wat de vandalen voor hen hadden overgelaten. Zij waren tevreden; wat een leek in hun vak met verachting zou hebben weggeworpen dat hebben zij als kostbaar herinneringsteeken meegenomen. Ik heb ze gezien, manden vol scherven van urnen, stukjes, als een nagel zoo klein hebben ze zorgvuldig afgeborsteld en gevoegd bij grootere fragmenten. Dagen, ja weken waren ze bezig en ze hebben hun kennis en een museum verrijkt met hun vondsten. ☒ Een der beide hunnebedden hebben ze wat gerestaureerd, met takels, dommekrachten en wat de beschaving aan hijschwerktuigen heeft uitgevonden, hebben ze steenen van honderden kilo's opgeheven en gelegd, zooals ze dachten dat de oude bewoners dier heide eertijds met hun handen, hun schouders, hun spieren, geholpen door een eikenstam, ze hadden gelegd. Zij hebben gevonden de sporen waar die dikke keien door de heide zijn gerold, waar ze balken legden om er die rotsgevaarten over voort te bewegen. ☒ Die hunnebedden waren grafkelders, de dikke steenen, die thans zoo zichtbaar zijn, waren bedekt met heide, alle reten en openingen hadden ze dicht gestopt met gras of hooi of mos, 't was niet meer dan een heuvel. In dien kelder stonden de urnen, waarin de asch van het verbrande opperhoofd, wat verkoolde beenderen, wat houtskool. Hoe langer de volksstam daar woonde, hoe meer urnen er bij kwamen. In de vroegste tijden bevatten de urnen alleen voedsel om de overledenen in het doodenrijk te spijzigen. Niet allen stierven een natuurlijken dood, 't zij door ziekte, 't zij door ouderdom. Daar waren er bij die in 't gevecht met een andere stam sneuvelden; een houw met een strijdbijl, een speerworp, een bijlschot doodde hen. Dan werden ze verbrand, een geweldige brandstapel werd gebouwd, in krijgsdos werden ze daarop gelegd, later werd wat asch verzameld in de urn en het overblijfsel werd bedekt met zand, veel zand, het werd een heuvel, die overgroeide en bleef, of die weg stoof als de harde herfstwind over 't veld woei. ☒ Sommige dezer heuvels zijn heel voorzichtig onderzocht, met kleine schopjes werden ze als 't ware afgeschild tot men kwam op den bodem. In de meeste vond men resten van verbrand hout en verkoolde beenderen. Zoo bouwde men uit vele gegevens de hypothesen op en leerde iets kennen van de begrafenisgebruiken dier ouden. ☒ Konden ze spreken, die steengevaarten, ze zouden ons vertellen van de moeite dier menschen, om met hunne gebrekkige werktuigen ze op de rechte plaats te krijgen, van de zweetdruppels die zij veroorzaakten, van de schrik als er één verpletterd werd door zoo'n steen, die door een onverwachte beweging van de plaats raakte en neerviel. Ze zouden vertellen van de rouwbedrijven, die bij de plechtige uitvaart werden gehouden, van maaltijden en bras-partijen die er voorvielen, gebruiken, die nog eeuw bij eeuw zouden in stand blijven. ☒ Waarom zijn er maar twee hunnebedden in Havelte? Zeker zijn er meerdere geweest, vroeger, maar men heeft de steenen gebruikt om wegen te verharden, ze werden door

Foto F. F. P. Bins.

HUNNEBED BIJ HAVELTE.

de armen des winters met veel moeite gebracht naar de „steenkeet" en daar geklopt; wie hard werkte kon wel 30 centen per dag verdienen. 't Waren meest bewoners van den Havelter berg, die dat deden; die Bergers waren altijd ijverig in de weer; waar wat te verdienen viel, daar waren ze te vinden, en zoo zijn ze nog. Ze wonen aan de andere zijde, meer naar Steenwijk toe.

(Slot volgt). N.

DE GEHEIMZINNIGE DOOD VAN Mr. SERLES

door W. B. M. Ferguson.

I.

EEN jong meisje zat aan een bureau te schrijven bij het licht van een kantoorlamp. De kamer was als bibliotheek ingericht, en een der zijden werd geheel in beslag genomen door boekenplanken, die aan den muur bevestigd waren, en die van den vloer tot de zoldering liepen. Aan de overzijde bevond zich een ouderwetsche schouw, verder een divan, een marmeren Minerva-beeld en het bureau, waaraan het meisje zat te schrijven. Twee schuiframen aan het achtereinde van de kamer stonden een klein eindje open, en hun donkergroene jaloezieën bewogen zachtjes onder den druk der zoele avondkoelte. ⊠ Aan den rechterkant van het meisje was een salon gelegen; de schuifdeuren, die hem scheidden van de kleine bibliotheek, waren heelemaal open geschoven, zoodat het meisje — door even het hoofd om te draaien — de heele kamer kon overzien. Deze was half-donker en was dit reeds eenigen tijd geweest. De eenige verlichting kwam van een houtvuur, waarvan de rossige, uitschietende vlammengloed ineenstroomde met het licht van de, door een groenen kap gedekte, electrische lamp, die op de schrijftafel van het meisje stond. De salon had twee ramen, die op de straat uitzagen en die recht tegenover de vensters van de bibliotheek gelegen waren. Ook deze waren een kleine eindje opgeschoven, waardoor een zachte trekking verkregen was, die het houtvuur feller deed opvlammen. ⊠ Links van den haard zat een man in een leuningstoel gedoken; zijn handen lagen gekruist op zijn schoot, zijn hoofd hing voorover op zijn borst, alsof hij in diep gepeins, of wellicht in slaap verzonken was. Er hing een zwakke lucht van geurige tabak in de kamer; en tusschen 's mans lippen zat een sigaar, uit welker lange asch nog een dun, blauw, rookwolkje opsteeg, dat draaide en dwarrelde in den tocht. ⊠ Zoowel de man als het vuur lagen in een rechte lijn met het meisje in de andere kamer. Als zij naar rechts keek, kon zij den rug van den leuningstoel zien en het schijnsel van het vuur, dat viel op het kale hoofd van den man, die daar in zat. Op een teakhouten tafeltje, dat binnen 's mans bereik stond, bevond zich een aschbakje, terwijl de man eenigszins beschut werd tegen den tocht door een groot Japansch scherm van zwart satijn met gouden figuren. Het stond tegenover het vuur en bij het teakhouten tafeltje, maar belette het meisje geenszins den leuningstoel te zien; wel echter benam het haar het gezicht op de salonramen. ⊠ Geen ander geluid werd gehoord dan het knetteren van het vuur, het eentonige tikken van de klok en het krassen van de pen van het meisje. Van tijd tot tijd sloegen de gordijnen tegen de ramen, en van de straat drong de vluchtige echo van voorbijijlende voetstappen of het verwijderd brommen van een motor door. ⊠ Het meisje aan den lessenaar schreef regelmatig voort. Soms ging zij even rechtop zitten, alsof zij zocht naar een woord of een gedachte, die haar dreigde te ontglippen; en op zulk een oogenblik beet zij op haar pennehouder, en dan draaide zij het hoofd om en keek verstrooid naar den salon. ⊠ Steeds rustten haar oogen op den rossen gloed op 's mans kaal hoofd — dat zij net even boven den leuningstoel zag uitkomen, als een stijgende herfst-maan — en dwaalden van daar naar de groote, gouden draken op het Japansche scherm. ⊠ Het was vanzelfsprekend, dat die twee punten haar blik aantrokken en vasthielden, want 't waren de twee eenige in 't oog vallende dingen in de kamer. Al de rest was in duisternis gehuld en onherkenbaar verdrongen door de dansende, rijzende en dalende vlammen. ⊠ Nadat het meisje weer een tijdje zoo peinzend de kamer had ingekeken — zoo ernstig in haar gedachten verdiept, dat zich

Foto F. F. P. Bins.

OP DE HEIDE BIJ HAVELTE.

een rimpel vertoonde tusschen haar oogen — hernam zij haar schrijfwerk. Terwijl ze hiermee bezig was, hoorde ze een verontschuldigend kuchje, gevolgd door de woorden: „Neemt u me niet kwalijk, mijnheer, maar Commissaris Cary is terug gekomen. Mag ik hem hier binnen laten, mijnheer?" ⊠ Bij die woorden — ze waren uit de deur van den salon gekomen — haalde het meisje hijgend adem, en haar vingers sloten zich krampachtig om den penhouder. Ze keerde zich om in haar draaistoel en zag vaag de hoekige gestalte van Evans, den butler. Hij stond bij het tafeltje, en wachtte in eerbiedige houding op het antwoord van zijn patroon. ⊠ Er kwam geen antwoord. Evans herhaalde zijn excuus en de vraag; maar de klok tikte en het vuur knetterde, en dat was alles. ⊠ Toen sprong het meisje op bij het hooren van een plotselingen kreet van schrik. Ze had haar blik van Evans afgewend en hem gericht op het klokje, dat op het bureau stond; maar toen zij dit hoorde, stond zij op, bleef bleek en bevend staan en keek opnieuw den salon in. Zij zag Evans, die zich over den leuningstoel heenboog. „Wat is er aan de hand?" vroeg zij. Daarop liep zij langzaam de kamer binnen. ⊠ Zonder te antwoorden, rende Evans de hal in; maar het meisje liep door naar den leuningstoel. Zij hoorde Evans' onsamenhangende woorden van schrik en afgrijzen, terwijl hij sprak tot den commissaris van politie Cary in de vestibule. Zij hoorde de resolute, bevelende stem van den commissaris. Toen, als tegen haar wil daartoe gedwongen, keek zij neer op het Ding in den leuningstoel — want het was nu een Ding en geen mensch meer! ⊠ Mr. Serles was dood. Zijn oogen waren niet in sluimering gesloten, maar staarden levenloos voor zich uit. Het was duidelijk, dat Mr. Serles geworgd was. De sigaar was uit zijn mond gevallen en lag op zijn knieën te midden van een stapeltje asch. ⊠ Onbewust keek het meisje naar haar sterke, lenige handen en toen opnieuw naar het Ding in den stoel. ⊠ Toen politie-commissaris Cary binnentrad, gevolgd door den bevenden Evans, stond het meisje nog steeds bij den doode en keek op hem neer, als verdoofd, met niets-ziende oogen. Verbluftheid en verbazing schenen op het oogenblik sterker in haar te zijn dan het afgrijzen voor en de afschuwelijke verschrikking van deze gebeurtenis.

Foto R. H. Herwig.

CONFERENTIE OP HET IJS.

II

⊠ In het voorafgaande hoofdstuk heb ik getracht een nauwkeurige beschrijving te geven van de ontdekking van den den moord op Mr. Serles, die in de annalen der misdaad geboekstaafd zal blijven als een der geheimzinnigste en onoplosbaarste gevallen. Als ik eraan zou toevoegen, dat het moeilijk zou zijn, zelfs in het rijk der fantasie een geval te vinden, dat naast zijn eenvoud, zoo vernuftig en zoo duivels sluw is uitgedacht, zou ik geen woord te veel zeggen. ⊠ Mijns inziens moet een verhaal als het onderhavige zoo eenvoudig en duidelijk mogelijk verteld worden. Ik acht het verkeerd het den lezer moeilijk te maken en hem te verwarren door hem te dwingen een plan van een huis te onthouden en allerlei bijfiguren te volgen — die alleen moeten dienen om de zaak te vertroebelen en te compliceeren. Als ik dus niet den gewonen weg volg, zooals die meestal wordt vastgelegd, doe ik dit om de kortste en meest direkte lijn te volgen, die leidt tot juist begrip der zaak. Ik zal den lezer dus niets anders vertellen, dan wat wij, die belast waren met de oplossing van het raadsel, meegemaakt en ondervonden hebben. ⊠ Ik ben als journalist opgeleid en in de journalistiek is kortheid een eerste vereischte. De kranten hebben hun ruimte te veel noodig; maar daardoor zijn hun nieuwsberichten ook vaak over een aantal dagen verdeeld en niet steeds gemakkelijk te volgen. Ik kan dus, geloof ik, niet beter doen dan vervolgen met een résumé van het verhaal van de misdaad, zooals dit voorkwam in de New-York „Sphere". Daar ik voor dit blad als reporter werkzaam was, speciaal voor dit geval, en de heele zaak dus van begin tot eind gevolgd heb, zijn alle daarin voorkomende gegevens uit de eerste hand verkregen. Hier volgt een kort artikel, geplaatst nadat alle feiten, met de misdaad in verband staande, bekend waren geworden en toen het geheimzinnige geval nog het onderwerp van alle gesprekken vormde. ⊠ „New-York's meest geheimzinnige moord is eenige dagen geleden gepleegd in No... West Tenth Street, tusschen kwart vóór zessen en zes uur, op welk uur de butler van Theodore P. Serles den salon binnen kwam en het levenlooze lichaam van zijn patroon ontdekte. Mr. Serles was geworgd, en dat op een wijze, die alle gedachten aan zelfmoord uitsluit. Miss Isabel Gregory, Mr. Serles' particuliere secretares, was in een aangrenzende kamer aan het werk, toen de moord ontdekt werd, en volgens haar eigen verklaring, welke bevestigd wordt door het getuigenis van den butler en van den Commissaris van Politie Cary, blijkt onbetwistbaar, dat zij ook tegenwoordig moet zijn geweest bij het bedrijven van de misdaad. Het feit, dat zij beslist ontkent iets van den moord te weten en even beslist verklaart, dat ze geen enkel oogenblik bij haar werk in slaap is gevallen, draagt er het zijne toe bij om dit probleem zoo uiterst moeilijk te maken en zoo verschillend van alle soortgelijke gevallen. ⊠ Men zal zich wellicht herinneren, dat Mr. Serles het slachtoffer is geweest van een der tallooze inbraken, die in die buurt sinds eenigen tijd zijn voorgekomen; en John J. Cary, de sectie-commissaris, daartoe gedreven door den wensch de dieven te ontdekken, had persoonlijk alle bewoners bezocht, die bestolen waren geworden. Mr. Serles had wel het grootste verlies geleden, en met het doel een complete lijst der gestolen voorwerpen te verkrijgen, was Commissaris Cary in persoonlijke aanraking met den overledene gekomen. De laatste keer, dat hij hem gesproken had, was op den dag van den moord geweest, toen hij hem om half zes bezocht had. Mr. Serles was de kamer uitgegaan ten einde de volledige lijst te halen, die Miss Gregory gereed had gemaakt. Intusschen was Evans den salon binnen gekomen, ten einde nieuwe brandstof in den haard te werpen. Terwijl Cary en hij aan het praten waren, schelde Miss Gregory en werd deze door Evans binnen gelaten. Dit gebeurde om tien minuten over half zes. Zij deed hoed en mantel af in de vestibule en liep door den salon naar de daarachter gelegen bibliotheek, terwijl zij in het voorbijgaan enkele woorden wisselde met Commissaris Cary. Zij merkte op, dat ze erg laat was en veel te doen had; onderwijl draaide zij het licht in haar kantoorlamp op en begon te werken. ⊠ Volgens Cary's verklaring, bevestigd door Miss Gregory, kwam Mr. Serles even later binnen met een lijst der gestolen artikelen; en nadat er nog eenige oogenblikken over de zaak gesproken was waarbij Mr. Serles meermalen vragen tot Miss Gregory richtte ging Commissaris Cary weg. Dat was ongeveer tien minuten vóór zessen. ⊠ De commissaris was nauwelijks op de Fifth Avenue gekomen, of hij herinnerde zich, dat hij, toen hij in de vestibule zijn overjas had aangetrokken, de lijst der gestolen artikelen op den kleerenhanger had laten liggen. Hij keerde dadelijk naar het huis terug en werd door Evans binnen gelaten. Toen hij weer voor het huis stond, lette Cary op, dat de ramen wel een derde van hun hoogte opgeschoven waren en hij besloot Mr. Serles te waarschuwen.

(Wordt vervolgd).